

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Удачиної Катерини Олександрівни

*на тему: «Моделювання економічної поведінки суб'єктів господарювання»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні
технології в економіці*

1. Актуальність теми дослідження

Прагнення України до побудови інноваційної моделі економіки вимагають від суб'єктів господарювання підвищення ефективності використання ними ресурсів, конкурентоспроможності продукції і послуг на основі запровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм управління. Конкурентоспроможність суб'єктів господарювання на світовому рівні потребує врахування основних світових тенденції і факторів, що впливають на розвиток економіки в цілому.

Соціально-економічні умови господарювання та фактори внутрішнього середовища формують певну модель поведінки суб'єктів господарювання, тобто їх економічна поведінка зумовлена, зокрема соціально-економічним положенням країни, фінансово-валютними та кон'юнктурними факторами, державним регулюванням, науково-технічними факторами, політикою країни, ефективністю управління їх діяльністю.

Моделювання економічної поведінки дозволяє прискорити процес прийняття ефективних управлінських рішень, які сприятимуть підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання, зростанню рівня їх конкурентоспроможності і, відповідно, посилять конкурентні позиції економіки України у світі.

Результативність моделювання економічної поведінки суб'єктів господарювання суттєво залежить від модельного інструментарію, що використовується.

Вхідний № 27-21/17	
« 22 » січня 2018 р.	
Кількість аркушів	
основн.докум. 8	додат. —

Мінливість організаційного середовища діяльності суб'єктів господарювання та прагнення підвищувати її ефективність потребують пошуку нових методів і підходів до моделювання економічної поведінки з урахуванням динамічних особливостей економічної системи та нового економічного мислення.

Отже, актуальність дисертаційної роботи Удачиної Катерини Олександрівни як в теоретичному, так і в практичному плані обумовлена необхідністю вирішення задачі моделювання економічної поведінки суб'єктів господарювання, наукового обґрунтування методичних та практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми дослідження і доцільність його результатів підтверджено виконанням дисертаційної роботи відповідно до плану науково-дослідних робіт Національної металургійної академії України, а саме за темою «Моделювання економічної поведінки та стратегії розвитку суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0116U008360), у межах якої автором запропоновано концепцію моделювання економічної поведінки суб'єктів господарювання та удосконалено модель визначення стадії життєвого циклу суб'єктів господарювання.

Дисертаційну роботу також виконувалася відповідно до тематики науково-дослідних робіт, що виконувалися у ПП «ДІАЛОГ-АКТИВ» за темами: «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (державний реєстраційний номер 0107U001146), у межах якої запропоновано методичний підхід до оцінювання підсистем суб'єкта господарювання і їх функціональних характеристик; «Методологія соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (державний реєстраційний номер 0116U006782), у межах якої побудовано експлікативну модель формування економічної поведінки суб'єкта господарювання в рамках відповідної стратегії.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, основні результати і висновки, які містяться в дисертації, мають достатній ступінь обґрунтованості. Вони ґрунтуються на сучасних теоріях, наукових методах, вивірених методологічних підходах.

Ступінь обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертації, яка містить офіційні дані Державної служби статистики України, матеріали наукової періодики, ресурси мережі Інтернет, результати опитування та фінансову звітність суб'єкта туристичної діяльності.

Отримані результати дослідження ґрунтуються на глибокому теоретичному аналізі та систематизації наукових праць стосовно формування економічної поведінки суб'єктів господарювання, економіко-математичного моделювання. Зокрема, у вирішенні поставлених у дисертації завдань, автором використано методи системного та статистичного аналізу, експертного опитування, нечіткого моделювання та прикладні програмні продукти: середовище програмування MS Visual Studio 2010 та Microsoft Excel 2007.

Для досягнення поставленої у роботі мети, яка полягає у розробленні комплексної системи моделювання економічної поведінки суб'єктів господарювання для отримання конкурентних переваг за всіма видами діяльності і підвищення їх ефективності, дисертантом виконано комплекс взаємопов'язаних завдань, вирішення яких дало змогу сформулювати висновки теоретичного та науково-практичного змісту. Вивчення змісту дисертації дозволяє зробити висновок про те, що мета здобувачем досягнута, а встановлені завдання виконані.

Структура дисертаційної роботи характеризується логічною послідовністю відповідно до визначеної мети та поставлених завдань.

Отже, можна стверджувати, що дослідження Удачиної К. О. характеризується повнотою, логічністю та системністю викладення основних результатів. Наукові положення, висновки та рекомендації автора, що

сформульовані у дисертації, є обґрунтованими, доведеними, характеризуються новизною, мають теоретичне та практичне значення.

4. Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертаційної роботи

Обґрунтовані наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження Удачиної К. О. мають наукову новизну, суттєве значення для науки і практики. До найбільш вагомих результатів наукових досліджень, які характеризуються науковою новизною, слід віднести:

- створення концепції моделювання економічної поведінки суб'єктів господарювання, що базується на положеннях статистичного та системного аналізу, теорії економічних циклів, комплексному використанні економіко-математичних методів та моделей; і в якій економічна поведінка розглядається з позиції визначення певної стратегії та впровадження її в практичну діяльність суб'єкта господарювання з урахуванням стадії його життєвого циклу (§ 1.3);

- удосконалення методичного підходу до оцінювання підсистем суб'єктів господарювання і їх функціональних характеристик, який, на відміну від існуючих, дозволяє враховувати три точки зору для виявлення переваг підсистем на основі функціональних характеристик і підвищити загальну ефективність діяльності суб'єкта господарювання (§ 2.3);

- удосконалення експлікативної моделі формування економічної поведінки суб'єкта господарювання в рамках відповідної стратегії, яка, на відміну від існуючих, базується на методичному підході до оцінювання підсистем суб'єкта господарювання і їх функціональних характеристик і враховує рекордні, потенційні, ризикові і слабкі сторони суб'єкта господарювання при моделюванні його економічної поведінки, та забезпечує комплексну оцінку всіх сторін діяльності суб'єкта господарювання для визначення тактичних завдань (§ 2.3);

- модель визначення стадії життєвого циклу суб'єкта господарювання, яка, на відміну від існуючих, побудована на основі теорії нечітких множин,

базується на циклічності розвитку економічних процесів та враховує не лише кількісні, а й якісні зміни у процесі діяльності суб'єкта господарювання, що сприяє комплексному оцінюванню його функціонування таі дозволяє визначити ефективну стратегію, знизити незаплановані витрати від кризових ситуацій (§ 2.2);

- комплексну систему моделювання економічної поведінки суб'єкта господарювання, яка, на відміну від існуючих, поєднує технології експертної системи з технологією традиційного програмування, що сприяє динамічній модифікації додаткової інформації користувачем, а не розробником; підвищує продуктивність праці за рахунок скорочення робочого часу на обробку інформації, забезпечує гнучкість функціонування суб'єкта господарювання та зростання економічної ефективності його діяльності (§ 3.1).

Усі теоретичні положення, методичні підходи чітко сформульовані та науково обґрунтовані в дисертаційній роботі.

5. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дослідження викладено у 20¹ працях, з яких: 3 – розділи у колективних монографіях, 9 – статті у наукових фахових виданнях (із них 8 – у виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, і виданнях іноземних держав); 8 публікацій в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій становить 8,32 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,53 друк. арк.

6. Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів.

Результати дослідження мають як теоретичну, так і практичну значущість. Вони розвивають наукові основи моделювання економічної поведінки суб'єктів господарювання, розширюють межі пізнання предмету дослідження. Практичне значення отриманих результатів і висновків полягає у тому, що побудовані на їх основі підходи, алгоритми, рекомендації спроможні забезпечити формування ефективної системи управління суб'єктами.

Основні результати дослідження реалізовані у практичній діяльності ПП «ТК «Новий Світ». (довідка № 27 від 11.05.2017 р.) та ПП «Діалог-актив» (довідка № 11 від 25.05.2017 р.). Також результати дослідження впроваджені у навчальний процес кафедри економічної інформатики Національної металургійної академії України при викладанні дисциплін «Моделювання в управлінні соціально-економічними системами», «Моделі економічної динаміки» (довідка № 01-20/414 від 21.09.2017 р.).

Розроблена технологія та запропоновані моделі реалізовані у вигляді програмного забезпечення, що значно спрощує можливість їхнього практичного використання.

7. Дискусійні питання та основні зауваження.

Незважаючи на високу наукову та практичну цінність дисертаційної роботи, доцільно відзначити деякі дискусійні моменти:

1. Робота набула би більшої обґрунтованості, якби автор посилив зв'язок між економічною поведінкою суб'єктів господарювання та розглянутими методичними підходами до дослідження економічних процесів економічної системи (ст. 30, 32).

2. Автор справедливо наголошує, що на економічну поведінку суб'єкта господарювання впливають зовнішні і внутрішні фактори (стор. 74, формула 1.15), але не уточнює, які саме фактори.

3. Запропонована автором концепція сприятиме підвищенню обґрунтованості прийняття рішень суб'єктом господарювання, але доцільно було б детальніше описати взаємозв'язок її окремих рівнів (с. 76-77).

4. У методичному підході до оцінювання підсистем суб'єкта господарювання С. 126, рис. 2.8 автором слушно запропоновано оцінювати функціональні характеристики, але доцільно було б висвітлити різницю між функціональними характеристиками і показниками та показники, за якими може бути оцінено ці характеристики, а також цікавим доповненням було б використання позиції відповідальних за кожну підсистему (керівників відповідних відділів).

5. Важливою є пропозиція автора оцінювати підсистеми суб'єкта господарювання і їх функціональні характеристики за корисністю та адаптацією, але доцільно було б детальніше пояснити, чим запропонований методичний підхід відрізняється від існуючих підходів до оцінювання корисності та адаптації.

6. Автором запропоновано використання єдиної шкали якісних термів, проте варто було б обґрунтувати, чому обрано саме п'ять терм-множин (рис. 2.6).

7. Доречною є пропозиція автора використовувати у блоці виконання розрахунків експлікативної моделі (ст. 129, рис. 2,9) комбінацій функціональних характеристик, але доцільно було б більш детально висвітлити їх суть та необхідність.

Висловлені дискусійні моменти не знижують позитивної оцінки теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Удачиної К. О.

8. Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації

Наведені в авторефераті наукові положення, висновки та рекомендації повністю розкрито та науково обґрунтовано в дисертації. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертаційної роботи.

9. Загальний висновок.

Зважаючи на всі вищевикладені положення, дисертаційна робота Удачиної Катерини Олександрівни на тему «Моделювання економічної поведінки суб'єктів господарювання» за змістом, рівнем теоретичної обґрунтованості і практичної спрямованості висновків і розробок відповідає чинним вимогам щодо такого рівня робіт, вона є самостійною, завершеною науковою працею, в якій автором обґрунтовано та винесено для прилюдного захисту наукові положення, що свідчать про наявність особистого внеску до економічної науки та практики розвитку суб'єктів господарювання. За

складом вирішених завдань дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

.Дисертант показала достатньо глибокі теоретичні знання в обраному напрямку досліджень, професійне володіння методами аналізу та сучасними комп'ютерними технологіями.

Актуальність теми дисертаційної роботи, наукова новизна сформульованих та обґрунтованих положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність, наукова і практична значущість відповідають вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями) та є підставою для присудження Удачиній Катерині Олександрівні наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства
та економічної кібернетики
Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет
економіки і торгівлі»

В. В. ІВАНОВА

